

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационния труд

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ В КОНТЕКСТА НА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯТА НА ПОЛСКАТА ИКОНОМИКА

На Анна Майзел

за придобиване на научна степен „доктор на науките”, професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма "Световно стопанство и международни икономически отношения"

Рецензент: професор д-р Емил Панушев

Основание за представяне на рецензията: заповед 969/19.09.2019 на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ за участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд.

Дисертационният труд се състои от въведение, четири глави, заключение, библиография и списъци на таблиците и фигурите. Структурата и обемът на труда съответстват на приетите цели, задачи, хипотези и изследователски методи. Разработката е с обем от 267 страници основен текст. В края на всяка глава са представени конкретни заключения. Основният текст на дисертацията съдържа 45 таблици, 73 фигури. Списъкът на използваната литература включва 259 заглавия на полски и английски език. Използвани са статистически проучвания на международни организации: EUROSTAT, UNCTAD, Główny Urząd Statystyczny, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej и институции, отговорни за събирането на данни за малки и средни предприятия.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е посветен на важни аспекти на функционирането на малките и средните предприятия в Полша. Дефинирана е спецификата на тяхното участие в индустриалната тъкан и са представени тезите на авторката за размера на предприятията и тяхното място в националната икономика. Развитието на конкурентоспособността на предприятията е свързана с приложението на теоретични подходи и възприети методи за анализ на състоянието на тези предприятия. Авторската теза се гради на развитието на човешките ресурси и иновационния потенциал като основен фактор за международната конкурентоспособност на тези фирми. Систематизирани са анкетни проучвания и анализи на сектора на малките и средните предприятия.

АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ

Дисертационният труд на Анна Майзел е актуален, поради съществената роля на малките и средни предприятия в процеса на внедряване на иновациите и сътрудничеството с академичните институции. Предвид отвореността на полската икономика и членството на страната в Европейския съюз повишаването на конкурентните позиции на фирмите на международните пазари са от съществено значение за сектора на малките и средните предприятия. Високият иновативен потенциал на тези фирми е в основата на разработените модели за повишаване на конкурентоспособността и сътрудничеството с другите предприятия и изследователски институции за постигането на работещи структури.

Методиката на дисертационния труд е базирана на традиционни теоретични постановки и самостоятелни изследователски подходи, поради което приемам, че тя е издържана в научно отношение. Наред с това авторката показва на задълбочено познаване на изследванията в разглежданото научно направление в страната и постиженията на водещи изследователи в тази научна област.

НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ РЕЗУЛТАТИ

В представеният дисертационен труд са разработени подробно редица теоретико-методологически аспекти на структурните изменения в полската икономика и факторите, които са способствали за развитието на сектора от малки и средни предприятия в индустрията. Анализът на конкурентоспособността на тези предприятия е оценен от позициите на развитието на икономическите концепции за пазара и прилаганите съвременни модели на конкурентоспособност. Дефинирани са съвкупността от качества, които създават нови компетенции и са в основата на моделите на конкурентоспособност в съвременните условия. Формулирани са количествени методи и методология на оценка на конкурентоспособността на малките и средни предприятия, като са изведени препоръки за развитие на политики в подкрепа на този сектор на полската икономика и са дали основание на авторката да формулира съществени изводи. Техният приносен характер може да се систематизира в следните направления:

- Подробно са разгледани и систематизирани приетите в индустриалната икономика класификации на предприятията като структурата, която се използва в Европейския съюз е допълнена с други количествени параметри. Аналитично е проследен процесът на интернационализация на полската икономика и е дефинирано мястото на сектора на малките и средни предприятия в националното стопанство. Изследването води до изводи за устойчивостта на полската икономика по време на финансовата криза, но делът на малките и средни предприятия в Брутния вътрешен продукт е несъществен и се отбелязват съществени проблеми с квалификацията на персонала и иновационния процес.
- Важно място в анализа има развитието на концептуалните подходи на конкурентоспособността като в изследването се проследява еволюцията на икономическите виждания и разработването на

критерии за класификация на видовете конкурентоспособност. Избраните модели дават основание за разработване на позициите на малките и средни предприятия в конкурентна среда. Стига се до изводи за нарастващата роля на знанието и иновациите при разглежданата група предприятия. Изведена е новата парадигма на конкурентоспособността, която показва намаляването на значението на традиционните производствени разходи за сметка на знанията и информацията.

- Изследването на избрани конкурентни модели в икономиката поставят на водещо място компетенциите на бъдещето – новите квалификационни умения на човешките ресурси. В този процес е водещо управлението на знанието и иновациите, което води до повишаване на конкурентоспособността. Изтъква се мястото на образователната система за повишаване на знанията на работещите в този сектор на икономиката. Особено място е отделено на индустриалното сътрудничество в рамките на технологични паркове и производствени клъстери, което да съдейства за разпространението на положителни практики. Тези резултати имат конкретна научно-приложна значимост.
- Съществен принос в изследванията на Анна Майзел има разработването на методика за оценка на количествените зависимости в икономическите явления и инструментариум за постигането на определени резултати. Оценява се ролята на човешките ресурси в конкурентния потенциал и мястото на уменията като основен фактор за дейността на дружеството. Отбелязва се същественото значение на финансовите ресурси, както поради недофинансирането на тяхната дейност, така и поради недооценяване влиянието на някои от другите фактори като

например ролята на държавата. Тези резултати могат да се определят като приноси с научно-приложен характер.

Така представените научни и научно-приложни приноси са дело на авторката. Те са резултат от задълбоченото изследване на функционирането на сектора на малките и средни предприятия в полската икономика и е съпоставено с практики в европейски държави. Изведените модели на конкурентоспособност и приложението им към иновационните процеси на тази част от полската индустрия е допълнена с анкетно проучване, което дава представа за динамиката на процесите.

Представените публикации съдържат съществени части от научните изследвания на автора, които са представени в дисертационния труд. Участието в редица колективни монографии и авторитетни издания са позволили на автора да апробира изводите от своите изследвания и да допринесе за развитието на икономическите концепции и модели и намирането на обществено значими решения. Тези анализи и научно-приложни изводи са предпоставка за осъществяване на практическо приложение на резултатите в дисертационния труд (но не като сборник от знания за малките и средни предприятия, както очаква авторката). Посочените цитати на публикациите на автора доказват значимостта на изводите за развитието на теорията на фирмата и практиката на функционирането на малките и средни предприятия.

ОЦЕНКА НА АВТОРЕФЕРАТА

В автореферата на дисертационния труд, с обем от 38 страници, са посочени целите и задачите на изследването и неговата структура като в известна степен *не са оформени* съобразно възприетите в националните нормативни документи раздели. Представеното съдържание дава представа за разработените в дисертацията тези като са изведени получените резултати и научно-приложните приноси на дисертационния труд. Справката за приносите отразява вижданията на автора за постигнатите

новости в изследваната област. Включените в списъка публикации представят резултатите от дисертацията в колективни монографични сборници и авторитетни издания като наред с това се посочва тяхната научна значимост в цитирането от изследователи в съответната област. Представено е участието в научни проекти с европейско финансиране, които са допринесли за постигнатите резултати.

КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

Към рецензираният дисертационен труд могат да бъдат отправени и критични бележки с оглед бъдещи разработки и насочване към развитието на определени виждания.

Първото, което прави впечатление, е високата степен на ретроспективност при извеждането на определени категории. В специализираната литература това е в достатъчна степен изяснено и би могло да се даде в доста по-тезисен вид, както например систематизирането във фигури и таблици.

На второ място, извеждането на категорията „конкурентоспособност“ се свързва в значителна степен с вътрешни характеристики и управленски подходи и в по-малка степен от външната среда. Това е важно от гледна точка на членството на Полша в Европейския съюз и произтичащите от това регламенти в областта на конкуренцията.

На трето място, анализът на сътрудничеството в областта на иновациите се свежда до участието в изградени технологични паркове и други кълстери. Би следвало да се видят и други аспекти на фирменото сътрудничество като например с големи компании, нещо, което се насърчава от индустриалната политика на Европейския съюз.

На четвърто място, бих препоръчал на авторката да разшири изследването на влиянието на международната среда и особено участието им във външната търговия на страната, предвид обвързването на малките и средни предприятия с глобалните стойностни вериги, което може да се види

в структурата на търговията на Полша със съседните държави – значителен дял на стоките за последваща преработка.

Посочените критични бележки и препоръки не намаляват качеството и количеството на получените резултати и приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд **КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ В КОНТЕКСТА НА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯТА НА ПОЛСКАТА ИКОНОМИКА** е посветен на изследването на съвременни подходи към сегмента на малките и средните предприятия в полската икономика от гледна точка на възможностите за увеличаване на тяхната международна конкурентоспособност. Разработката притежава необходимите научни и научно-приложни приноси, поради което препоръчвам на Уважаемото научно жури да присъди на Анна Майзел научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма "Световно стопанство и международни икономически отношения".

4.10.2019 г.

Гр. Варна

Рецензент:

/Проф. д-р Емил Панушев/